

Tõnu Virve 18. VI 1946 - 1. X 2019

Tõnu Virve lahkus ootamatult lühikese raske haiguse tagajärjel. Kogu tema loominguliselt rikas, pulbitsevate ideede poolest külluslik kunstnikuelu mahub vaevaga kolme loomeliiduga kaetud tegevuse areaali. Virve oli Eesti Teatriliidu ja Eesti Kinoliidu liige ning pikaajaline Eesti Kunstnike Liidu koostööpartner.

Igas valdkonnas on ta Eesti kultuurilukku jätnud saavutused, mis ei näita tuhmumise märke ka aastakümnete tagant. Viimastel aastakümnetel pigem režissööri, teatri- ja filmikunstniku ning produtsendina tuntud Tõnu Virve alustas 1970. aastatel sotsiaalselt terava hüperrealistliku maalijana - kõik tema sel perioodil valminud maalid kuuluvad Eesti hüperrealismi kullafondi. Õppinud Tartu Kunstikoolis maali- ja teatridekoratsiooni erialal (juhendajad Alfred Kongo ja Lola Liivat-Makarova) ning lõpetanud 1974. aastal Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi maalikateedri teatridekoratsiooni erialal, andis traditsiooniline maalikoolitus talle kindlustunde, mis võimaldas pärast lõpetamist koolis õpitule selja pöörata ehk loomingulise eneseteostusega järsult uuel rajal edasi minna. Tõnu Virve mõistukõneline, konteksti poolest mitmekihiline ja allegooriline „Eesti naine“ oli nii kontseptuaalses kui ka tehnilises mõttes omas ajas sedavõrd radikaalne maaliuueendus, et kunstiüldsus ei olnud veel selleks valmis. Virve stiililine ampluaa oli teatrisuuna ettevalmistuse tõttu äärmiselt suur. Kunstniku suhtlemine Tartu uuendusliku kunstirühmituse Visarid liidrite, kunstniku Kaljo Põllu ja kunstiteadlase Jaak Olepiga, võimaldab ehk kunstiajaloolastel nüüd näha Tõnu Virve stiilipuhta hüperrealismi ilmumist Eesti kunsti sünkroonis läänemaailma arengusuundadega. Kui Virve tähtteos „Eesti naine“ osatas rahvuslikku nostalgiat ajakirja Maret heimat-kultuuri ja sotsialistlikult kõliseva Nõukogude Eesti rahvarõivalembuse vormis, siis nüüdseks kadunud maalil „Naine lapsega“ (see oli maalitud nõukogude laiatarbeajakirja Ogonjok kaanepildi järgi) oli kujutatud nõukogudeaegse sünnitusmaja konveieris vastsündinute kaalumist tavalisel kauplusekaalul.

Juba Tartus õppimise ajal osales Tõnu Virve Vanemuises Evald Hermaküla stuudios, samal ajal õpingutega ERKIs töötas Virve aastatel 1970-1975 Eesti Televisiooni mittekoosseisulise lavastuskunstnikuna. Teletöö kogumaht aastate lõikes koosneb ligi tuhande telesaate kujundusest, mh kunstniku töö Eesti Telefilm kontsertfilmidele ja saateformaadi „Reklaamiklubi“ kunstikutöö. Töö Riikliku Noorsooteatri peakunstnikuna 1975-1980 viis ta kokku paljude Eesti teatriuundajatega, lavastuskunstnikuna kujundas ta ligi kolmkümmend lavastust nii Noorsooteatris, Tallinna Draamateatris, Viljandi Ugalas, Tartu Vanemuises, Rakvere teatris, Estonias kui ka Malaja Bronnaja teatris Moskvast, samuti Mati Undi lavastuse Szolnokis. Virve oli mh 1980. aastal toimunud Tallinna

Sirp

11.10.2019

Sirp

9000

36

Estonia teater

olümpiapurjeregati ava- ja lõputseremoonia peakunstnik. Tema viimaseks riiklikuks tööandjaks jäi stuudio Tallinnfilm, kus ta oli aastatel 1981-1989 lavastaja ja lavastuskunstnik.

Tõnu Virve on teinud Tallinnfilmis lavastuskunstnikuna seitse mängufilmi. 1979. aastal valminud ulmepõneviiku „Hukkunud alpinisti hotell“ tarvis kujundas ta omamoodi paralleelreaalsuse: kusagil välismaal asuva modernse luksusvilla interjöörides oli eksponeeritud Eesti ja laia maailma tollase edumeelse kunsti vaimus looming. Nimekate noorte eesti kunstnike tööde kõrval on suur osa filmis nähtavast Virve enda kavandatud ja/või teostatud. 1987. aastal tegi Virve Tallinnfilmis režissööridebüüdi lühimängufilmiga „Ringhoov“ (Arvo Valtoni „Mustamäe armastuse“ ainetel). Järgnesid täispikad mängufilmid „Surmatants“ (1991) ja „Luukas“ (1992), mõlemad juba Freyja Filmi alt. 1990. aastal Tõnu Virve asutatud Freyja Film oli üks esimesi erafilmistuudioid Nõukogude Liidus. Eesti kultuuris majanduslikus mõttes keerulistel 1990. aastatel, kui mängufilmide rahastusskeemi peale ei saanud kindel olla, jäid mitmed Virve kavandatud ja arendatud mängufilmiplaanid kõrvale. Selle sajandi alguses osutus stuudio puhul aga tulemuslikuks dokumentaal- ja õppefilmide tootmine. Tunnustuse ja avalikkuse tähelepanu tõid siingi pigem kultuurivaldkonna teemad, milles Tõnu Virve enda kultuurimälu ja laialdased teadmised rakendust leidsid. 2003. aastal valminud autorifilm „Armuunelmad“ räägib tavatu avameelsusega loomingu ja seksuaalsuse seostest, seevastu 2008. aasta autorifilmi „Monument“ (stsenarist Juta Kivimäe) keskmes on Eesti monumentide saatus muutuvast ajast. Sõna saavad seal nii Eesti skulptorid kui ka endised meelsusvangid, ühiskonna- ja kunstiteadlased ning monumentide autorid. Järgnevad „Evald Okas“ (2009), „Armud jäänud, armud tulnud“ (2012, Vahur Linnuste elust Pariisis), viimaseks tööks jäi „Põldroos“ (2019). Tõnu Virve oli loominguliselt rahutu natuur, kes genereeris teemad justkui elust enesest. Kui kunstnik tegutseb eri žanride piirimail, nagu Virve, on tema tutvusringkond, suhtlemisvalmidus ja elukogemus lai. Lahkunud on kunstnik, režissöör ja lavastaja, kelle mastaapse elutöö vähese tunnustamise tõttu oleme kõik veidi süüpingis.

Eesti Kunstnike Liit Kultuuriministerium Eesti Teatriliit Eesti Kinoliit

